

پاکیزه، محمود، ۱۳۴۶ -	سرشناسه:
تفسیر آیات جهاد و دفاع / محمود پاکیزه، مرتضی نوذری؛ تهیه‌کننده پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)؛ ناظر علمی سیدرضا جبارزاده؛ ویراستار حسن محقق نجفی؛ سرویراستار حسین قاسم حمزه.	عنوان و نام پدیدآور:
قم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۸.	مشخصات نشر:
۱۸۴ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.	مشخصات ظاهری:
۲۰۰۰۰ ریال: ۹-۶۰۰-۲۴۶-۹۷۸-۹۶۶۴	شابک:
فیفا	وضعیت فهرست‌نویسی:
جهاد در قرآن	موضوع:
Jihad in the Qur'an	موضوع:
جهاد	موضوع:
Jihad	موضوع:
نوذری، مرتضی، ۱۳۵۴ -	شناسه افزوده:
جبارزاده، سیدرضا، ۱۳۶۰ -، ناظر	شناسه افزوده:
پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع). انتشارات زمزم هدایت	شناسه افزوده:
Imam Sadiq Research Institute of Islamic Sciences. Zamzam Hedayat	شناسه افزوده:
پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)	شناسه افزوده:
Imam Sadiq Research Institute for Islamic Sciences	شناسه افزوده:
BP۱۰۴	رده‌بندی کنگره:
۲۹۷/۱۵۹	رده‌بندی دیویی:
۶۰۵۶۸۶۳	شماره کتابشناسی ملی:

تفسیر آیات جهاد و دفاع

محمود پاکیزه و مرتضیٰ نوذری

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

زمزم پبلشرز

تفسیر آیات جهاد و دفاع

تہیہ کنندہ: پژوهشگاہ علوم اسلامی امام صادق (ع)
نویسندگان: محمود پاکیزہ و مرتضیٰ نوذری
ناظر علمی: سیدرضا جبارزادہ
ناظر نہایی: حمید نگارش
سرپرستار: حسین قاسم حمزہ
ویراستار: حسین محقق نجفی
واپائش نہایی: عبدالرحمن حیاتی اصل
صفحہ آرا: مسلم خسروی
ناشر: زمزم ہدایت

چاپ: مرکز چاپ و نوبت چاپ: اول و تاریخ چاپ: ۱۳۹۹
شمارگان: ۵۰۰ و قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۲۴۶ - ۶۰۰ - ۹

آدرس ناشر: قم، خیابان دورشہر، نبش کوچہ ۳، پلاک ۸۱
تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۳۰۷۳۵ - ۰۲۵، همراه: ۰۹۱۲ ۳۵۳ ۲۸۸۷

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۲
مقدمه.....	۱۴

فصل اول: مباحث مقدماتی

درس اول: کلیات.....	۱۷
۱-۱. مفهوم جهاد و دفاع.....	۱۷
۲-۱. اهمیت جهاد و دفاع.....	۱۹
۱-۲-۱. منشأ خیر و برکت.....	۲۰
۲-۲-۱. بهترین تجارت.....	۲۱
۳-۲-۱. عامل رستگاری.....	۲۱
۴-۲-۱. سیره انبیا و اولیای الهی.....	۲۲
۵-۲-۱. برترین عمل.....	۲۴
۳-۱. ضرورت جهاد و دفاع.....	۲۶
۱-۳-۱. مانع نفوذ دشمن.....	۲۶
۲-۳-۱. جلوگیری از تخریب معابد و مساجد.....	۲۷
۳-۳-۱. جلوگیری از ذلت و نابودی.....	۲۸
۴-۳-۱. مانع عذاب الهی.....	۲۹

- ۴-۱. ویژگی‌های عمل جهادی ۳۰
- ۱-۴-۱. اخلاص ۳۰
- ۲-۴-۱. در تقابل با دشمن ۳۱
- ۳-۴-۱. محکم و کوبنده ۳۲
- ۴-۴-۱. هدفمند و رهایی‌بخش ۳۳
- درس دوم: شرایط و احکام جهاد و دفاع ۳۶
- ۱-۲. شرایط جهاد و دفاع ۳۶
- ۲-۲. احکام جهاد ۳۸
- ۱-۲-۲. وجوب آمادگی دفاعی و نظامی ۳۸
- ۲-۲-۲. وجوب دفاع و مبارزه در برابر مهاجمان ۴۲
- ۳-۲-۲. مقاومت در مقابل دشمنان ۴۳
- ۴-۲-۲. وجوب دفاع از مستضعفان ۴۳
- ۵-۲-۲. دوری از نزاع بین مسلمانان ۴۴
- ۶-۲-۲. رعایت حدود الهی ۴۵
- ۷-۲-۲. رعایت حرمت ماه‌های حرام ۴۶
- ۸-۲-۲. دل نیستن به دنیا ۴۸
- ۹-۲-۲. ممنوعیت فرار از میدان مبارزه ۴۹
- درس سوم: سیمای مجاهدان در قرآن ۵۳
- ۱-۳. پایبند به پیمان‌های الهی ۵۳
- ۲-۳. آمر به معروف و ناهی از منکر ۵۴
- ۳-۳. فاتحان میدان مبارزه با نفس ۵۵
- ۴-۳. اهل بصیرت ۵۶
- ۵-۳. آماده و پُرکار ۵۸

۶-۳	بی‌اعتنا به زخارف دنیا	۵۹
۷-۳	اطاعت از رهبری و فرماندهی	۶۰
۸-۳	امید داشتن به رحمت الهی	۶۰
۹-۳	تحمل و پایداری در برابر سختی‌های مبارزه	۶۱
۶۳	درس چهارم: اقسام جهاد	
۱-۴	جهاد با شیطان	۶۴
۲-۴	جهاد با منافقان	۶۷
۱-۲-۴	مبارزه مسلحانه	۶۸
۲-۲-۴	مبارزه غیر مسلحانه	۶۹
۳-۴	جهاد با طاعوت	۷۱
۴-۴	جهاد با استکبار	۷۴
۵-۴	جهاد برای اقامه اسلام	۷۹
۸۴	درس پنجم: نصرت و امدادهای غیبی در جهاد و دفاع	
۱-۵	قوت جبهه حق	۸۵
۱-۱-۵	مستقیم	۸۵
۲-۱-۵	غیر مستقیم	۸۶
۲-۵	رعب و وحشت جبهه باطل	۸۸
۱-۲-۵	نزول ملائکه	۸۸
۲-۲-۵	باد و طوفان‌ها	۸۹
۳-۲-۵	تضعیف روحیه دشمن	۹۰
۴-۲-۵	ترس در دل دشمن	۹۱
۳-۵	افشای مکر و حيله دشمنان	۹۴
۱-۳-۵	عوامل مؤثر در افشای مکر دشمنان	۹۹

درس ششم: عواقب و پیامدهای ترک جهاد.....	۱۰۴
۱-۶. تسلط اشرار و کفار.....	۱۰۵
۲-۶. پذیرش ذلت و خواری.....	۱۱۰
۳-۶. از بین رفتن منافع و مصالح مسلمانان.....	۱۱۲
۱-۳-۶. اشتباه محاسباتی.....	۱۱۲
۲-۳-۶. منفعت طلبی.....	۱۱۴
۳-۳-۶. تکبر منافقان.....	۱۱۵

فصل دوم: تفسیر آیات برگزیده

درس هفتم: جهاد در امت‌های پیشین.....	۱۱۸
۱-۷. آیه اول.....	۱۱۸
۱-۱-۷. واژگان.....	۱۱۸
۲-۱-۷. نکته‌ها و پیام‌ها.....	۱۱۹
۲-۷. آیه دوم.....	۱۲۰
۱-۲-۷. واژگان.....	۱۲۰
۲-۲-۷. نکته‌ها و پیام‌ها.....	۱۲۰
درس هشتم: تشریع جهاد.....	۱۲۳
۱-۸. آیه اول.....	۱۲۳
۱-۱-۸. واژگان.....	۱۲۳
۲-۱-۸. شأن نزول.....	۱۲۴
۳-۱-۸. نکته‌ها و پیام‌ها.....	۱۲۴
۲-۸. آیه دوم.....	۱۲۵
۱-۲-۸. واژگان.....	۱۲۵
۲-۲-۸. توضیح.....	۱۲۵

۱۲۵	۳-۲-۸. نکته‌ها و پیام‌ها
۱۲۷	۳-۸. آیه سوم
۱۲۸	۳-۸-۱. واژگان
۱۲۸	۳-۲-۸. نکته‌ها و پیام‌ها
۱۳۲	درس نهم: فلسفه جهاد
۱۳۲	۹-۱-۱. آیه اول
۱۳۳	۹-۱-۱. واژگان
۱۳۳	۹-۱-۲. توضیح
۱۳۳	۹-۱-۳. نکته‌ها و پیام‌ها
۱۳۵	۹-۲-۲. آیه دوم
۱۳۵	۹-۲-۱. واژگان
۱۳۶	۹-۲-۲. نکته‌ها و پیام‌ها
۱۳۷	۹-۳-۳. آیه سوم
۱۳۷	۹-۳-۱. واژگان
۱۳۷	۹-۳-۲. توضیح
۱۳۸	۹-۳-۳. نکته‌ها و پیام‌ها
۱۴۰	درس دهم: اهداف جهاد
۱۴۰	۱۰-۱-۱. آیه اول
۱۴۰	۱۰-۱-۱. واژگان
۱۴۱	۱۰-۱-۲. نکته‌ها و پیام‌ها
۱۴۲	۱۰-۲-۲. آیه دوم
۱۴۲	۱۰-۲-۱. واژگان
۱۴۳	۱۰-۲-۲. نکته‌ها و پیام‌ها

۱۴۶.....	درس یازدهم: آداب جهاد.....
۱۴۶.....	۱-۱۱. آیه اول.....
۱۴۷.....	۱-۱۱. واژگان.....
۱۴۷.....	۲-۱۱. شأن نزول.....
۱۴۷.....	۳-۱۱. نکته‌ها و پیام‌ها.....
۱۴۹.....	۲-۱۱. آیه دوم.....
۱۵۰.....	۱-۲-۱۱. واژگان.....
۱۵۰.....	۲-۲-۱۱. توضیح.....
۱۵۰.....	۳-۲-۱۱. نکته‌ها و پیام‌ها.....
۱۵۴.....	درس دوازدهم: فضیلت جهاد و منزلت مجاهدان.....
۱۵۴.....	۱-۱۲. آیه اول.....
۱۵۵.....	۱-۱-۱۲. واژگان.....
۱۵۵.....	۲-۱-۱۲. شأن نزول.....
۱۵۵.....	۳-۱-۱۲. نکته‌ها و پیام‌ها.....
۱۵۷.....	۲-۱۲. آیه دوم.....
۱۵۷.....	۱-۲-۱۲. واژگان.....
۱۵۸.....	۲-۲-۱۲. توضیح.....
۱۵۸.....	۳-۲-۱۲. نکته‌ها و پیام‌ها.....
۱۶۱.....	درس سیزدهم: عوامل پیروزی و شکست در جهاد.....
۱۶۱.....	۱-۱۳. آیه اول.....
۱۶۲.....	۱-۱-۱۳. واژگان.....
۱۶۲.....	۲-۱-۱۳. نکته‌ها و پیام‌ها.....
۱۶۴.....	۲-۱۳. آیه دوم.....

۱۶۴	 واژگان ۱-۲-۱۳
۱۶۵	 نکته‌ها و پیام‌ها ۲-۲-۱۳
۱۶۷	 آیه سوم ۳-۱۳
۱۶۷	 واژگان ۱-۳-۱۳
۱۶۸	 نکته‌ها و پیام‌ها ۲-۳-۱۳
۱۷۰	 آیه چهارم ۴-۱۳
۱۷۰	 واژگان ۱-۴-۱۳
۱۷۰	 توضیح ۲-۴-۱۳
۱۷۱	 نکته‌ها و پیام‌ها ۳-۴-۱۳
۱۷۳	 آیه پنجم ۵-۱۳
۱۷۴	 واژگان ۱-۵-۱۳
۱۷۴	 توضیح ۲-۵-۱۳
۱۷۴	 نکته‌ها و پیام‌ها ۳-۵-۱۳
۱۸۰	 کتابنامه

پیشگفتار

در جهان اسلام، مجاهدت گروه‌های مقاومت اسلامی، همواره از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. از صدر اسلام تا کنون، جهان اسلام با بحران‌های مختلفی روبه‌رو بوده که هریک به‌نوبه خود به افزایش یا کاهش نفوذ اسلام انجامیده است. در برهه کنونی و بحران پیش رو، حضور گسترده مجاهدان است که توانسته اسلام ناب محمدی (ﷺ) را در میان چالش‌های بی‌سابقه کنونی، سالم نگه دارد.

در حال حاضر، قرائت‌های مختلفی از اسلام و مجاهدت در جهان اسلام وجود دارد. اسلام و مجاهدت در راه خدا از دیدگاه گروه‌های تکفیری، ریشه در آموزه‌های وهابی دارد و در منظر گروه‌های سکولار، اسلام و مجاهدت به‌مثابه ابزاری برای تحقق منافع سیاسی توجیه می‌شود.

جریان‌های مختلف اسلامی، برای پیشبرد اهداف و زنده نگه داشتن تفکرات‌شان، به‌شدت مشغول آموزش و نشر تفکرات خود در جهان اسلام هستند و از طرفی، ما هم برای غلبه بر نحله‌های فکری انحرافی در جهان اسلام

و همچنین گسترش اسلام ناب محمدی (ص) نیازمند ارائه آموزش های نظام مند، به ویژه برای نیروهای مقاومت هستیم.

هدف کلان در این نظام آموزشی، توسعه و تعمیق بینش اعتقادی، سیاسی و تربیتی متریان، بر پایه جهان بینی الهی و ایدئولوژی اسلام ناب محمدی (ص) و فرهنگ اهل بیت (ع) و نشر و تعمیق صدور انقلاب اسلامی و اندیشه های امام خمینی (ع) و همچنین تحقق افزایش و پرورش معنویت و رشد و بالندگی انگیزه های فراگیران همسو با معیارها و ارزش های اسلامی و در آخر، ترویج و گسترش روحیه استکبارستیزی و شهادت طلبی است.

در همین راستا، تألیف و تدوین متون درسی، و از آن میان کتاب پیش رو، به پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع) واگذار شد که لازم است از همه مسئولان، نویسندگان و ناظران علمی آن مجموعه، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

به رغم همه تلاش های صورت گرفته، معتقدیم که آثار منتشر شده، خالی از اشکال نیست و ارائه دیدگاه ها، پیشنهادها و نقدهای سازنده استادان گرامی و صاحب نظران ارجمند که پشتوانه و سرمایه اصلی ما هستند، ما را در رفع اشکالات و نواقص این کتاب و آثار آتی یاری خواهند کرد. از این رو، خواهشمند است با ارائه نظرات خود در جهت ارتقای کیفیت و اثربخشی هرچه بیشتر این نوشتار، سهیم باشند.

معاونت آموزش و پژوهش

نماینده ولی فقیه در سپاه

مقدمه

جهاد در آموزه‌های دین، جایگاهی رفیع و منزلتی بس والا دارد و از موضوعات اصلی اسلام است؛ زیرا برای ایجاد و حفظ حاکمیت اسلام، جهاد و دفاع در برابر دشمنان از برنامه‌های حیاتی دین است. در قرآن کریم، آیات فراوانی درباره فضیلت، اجر، آثار و احکام جهاد وجود دارد که تفکر در مضامین آنها و همچنین تلاش برای اجرایی کردن‌شان در جامعه اسلامی، امری ضروری است. آیاتی همچون «وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (بقره: ۱۹۰) و «صَدَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ» (بقره: ۲۱۷)، «فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ» (نساء: ۹۵) و «وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ» (حج: ۷۸) را می‌توان در اهمیت جهاد در اسلام برشمرد.

حضور در عرصه جهاد و شهادت، مستلزم شرایط و آدابی است که شرع مقدس به مسلمانان عرضه کرده. تفسیر آیات جهادی، می‌تواند بصیرت و آگاهی مجاهدان فی سبیل الله را با مسائل جهاد و دفاع، ممکن سازد. از این رو، دانستن این احکام و آداب برای همه، به‌ویژه فراگیران محترم در نیروهای مسلح، لازم و ضروری است.

کتاب پیش رو، از دو فصل و در قالب سیزده درس تدوین شده است که در فصل اول، در شش درس به اهمیت و ضرورت جهاد و دفاع، شرایط و احکام جهاد و دفاع، سیمای مجاهدان در قرآن، اقسام جهاد، نصرت و امدادهای غیبی در جهاد و دفاع، و عواقب و پیامدهای ترک جهاد پرداخته شده است. در فصل دوم، در قالب هفت درس، آیات برگزیده جهاد و دفاع مورد بررسی قرار گرفته است.

امید است این گام کوچک در طریق جهاد فی سبیل الله، بر آگاهی و بصیرت رزمندگان و استواری آنان در میدانهای رزم بیفزاید. در پایان، از استادان، مربیان و فراگیران عزیز تقاضا داریم پیشنهادهای خود را برای تکمیل متن و اصلاح در چاپهای بعد، به پژوهشگاه امام صادق (ع) ارسال کنند.

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)